

Tomáš Rothröckl (1955–2026) – putování časem ochrany přírody

ležela v nepřístupném hraničním pásmu s Rakouskem a obtíže spojené s hraničním režimem byly na denním pořádku. Tehdejší režim je pro generaci, která ho již nezažila, jen obtížně pochopitelnou kuriozitou.

Tomáš mi vyprávěl o svém prvním pracovním dnu, kdy se vypravili s Jaroslavem Krejčím, prvním a jediným vedoucím CHKO Podyjí do terénu a bez jakéhokoli právního posvěcení opatrovali staré a objemné stromy v krajině Znojemska smaltovanou cedulkou Strom chráněný státem. Mnohé z těchto štítků se dochovaly dodnes a nikoho nikdy nenapadlo pochybovat o jejich legalitě. Dvoučlenný, později tříčlenný tým Správy CHKO zaznamenal největší úspěchy v odporu proti velkým stavebním záměrům, které by přírodu údolí Dyje a krajinu budoucího národního parku Podyjí trvale a nevratně poškodily. Prostřednictvím nesouhlasných stanovisek, oddalování, doplňování požadavků, předkládání posudků hodnotících kvalitu přírodních biotopů atd. se jim dařilo oddalovat a nakonec znemožnit výstavbu sídliště na vřesovišti Kraví hora u Znojma, čímž zachránili nejzachovalejší vřesoviště na jižní Moravě a středověký ráz zdejší krajiny. A nebyl to úspěch jediný. Na Havranickém vřesovišti mělo vzniknout překladiště vytěžené kulatiny a také obří kasárna pro tisíc mužů.

Tomáš si postupně uvědomil, že drsná učňovská léta v ochraně přírody končí a že jeho ambice v oboru sahají výše. V r. 1985 přijal nabídnuté místo na Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze, v oddělení velkoplošných chráněných území. Při náročném a objemem obrovské agendě posuzování liniových staveb se formovala jeho výrazná osobnost. Byl za pochodu schopen osvojit si právní předpisy, při jednáních po celé republice získával mnoho důležitých kontaktů a uplatnil zjevný diplomatický talent při složitých a vypjatých jednáních. Jeho pětileté působení v této instituci měly ukončit společenské změny po listopadu 1989.

Generace mých vrstevníků měla jakousi výsadu či úděl zažít v nejlepší produktivní věku společenské změny nesoucí kvalitativní posun v ochraně přírody po r. 1989. Dnes bych chtěl připomenout blízkého kolegu, který se podílel na všech důležitých událostech počátku moderní ochrany přírody v České republice. S odstupem téměř 40 let je zřejmé, že Ing. Tomáš Rothröckl byl jednou z nejméně výraznějších osobností tohoto období a zanechal nasmazatelnou stopu při modernizaci oboru. Bohužel byl, protože, pro nás nečekaně, zemřel 1. února 2026 v Praze na vrcholu svých psychických sil ve věku pouhých 70 let.

Jeho cesta profesí začala poměrně nenápadně. Studoval zootechnický obor na Vysoké škole zemědělské v Praze na Suchbátově (nynější Česká zemědělská univerzita) a v diplomové práci se věnoval chovu lososovitých ryb v našich vodách. Když při náročném zaměstnání našel chvíli volného času, ke pstruhovým vodám se vracel jako rybník nebo jen vnímavý pozorovatel po celý život, ač mu pracovní vytížení takových chvil mnoho neumožnilo.

Osud mnoha mužů formovala základní vojenská služba. Jako absolvent vysoké školy Tomáš strávil rok v malém vojenském útvaru železničního vojska v jihomoravském městečku Pohořelice. Kdoví, jak by se odvíjel jeho život, kdyby si nevšiml inzerátu v krajském tisku, že nově vzniklá Správa chráněné krajinné oblasti Podyjí ve Znojmsku hledá odborníka na zemědělství. Ačkoli o svém životě povídal jen velmi vzácně, na začátku profesní dráhy v r. 1980 vzpomínal rád, kdykoli jsme se ocitli mimo pracovní vypětí. Rozjezd pracoviště Správy CHKO Podyjí v hluboké totalitě, v regionu Znojemska vzdáleném od kulturních center, mu usnadnilo zázemí zámku ve Vranově nad Dyjí, kde našel ubytování. Prožil tu mnoho pestrých situací se skupinou sezonních zámeckých průvodců, což byli většinou vysokoškolská studenty z velkých měst. Místní „folklor“ často spočíval ve vyprávění zážitků ze zatčení vojsky Pohraniční stráže Ministerstva vnitra. S odstupem dvou let po Tomášově odchodu do Prahy jsem zdědil na vranovském zámku i jeho pokoj a občas jsme se právě takovými bizarními historkami trumfovali. Většina území CHKO Podyjí

1 Meandr u Liščí skály se zakrslou doubravou byl oblíbeným místem Tomáše Rothröckla. Foto M. Škorpík

2 Ředitel NP Thayatal Christian Übl a ředitel NP Podyjí T. Rothröckl při jednom z častých bilaterálních jednání

3 Přeshraniční spolupráce v praxi – T. Rothröckl a tehdejší ředitel NP Thayatal Ludwig Schleritzko u zbytků ženijně technických zátarasů v Čížově

4 Vyhledka na Novém hrádku v srdci národního parku Podyjí byla zpřístupněna v r. 1991 po dohodě Správy Státního zámku Vranov nad Dyjí a ředitele Správy NP Podyjí T. Rothröckla. Snímky z archivu autora, není-li uvedeno jinak

Okolnosti přály velkým změnám v oblasti životního prostředí a ochrany přírody. V r. 1990 začalo vznikat nové Ministerstvo životního prostředí a resort památkové péče, se kterým byla ochrana přírody desítky let spojená, zůstal pod gesci Ministerstva kultury. Na nově vzniklém Českém ústavu ochrany přírody byl Tomáš pověřen funkcí zástupce vedoucího odboru velkoplošných chráněných území. V této funkci uplatnil své vyjednávací schopnosti, nadhled v právních otázkách a vůli hledat schůdná řešení velmi složitých problémů.

V té době vznikala řada klíčových zákonů, které formovaly vývoj společnosti na dlouhá léta. Na tvorbě toho pro nás nejdůležitějšího, zákona o ochraně přírody a krajiny, se Tomáš podílel jako přízvaný expert. Vzpomínám si na několikadenní soustředění, kdy jsme mohli vznášet připomínky k filozofii zákona i k řešení konkrétních ustanovení. Tomáš jako mluvčí budoucích národních parků po shodě s dalšími odborníky trval na principu, který z hlediska vývoje přírody považoval za zásadní. Pokud by správy těchto území získaly výkon práva hospodaření s lesními pozemky, vznikla by tak krátká cesta od managementového záměru k jeho realizaci. To bylo v územích s nejvyšším stupněm ochrany přírody více než žádoucí. K naplnění této myšlenky došlo a domnívám se, že jde o klíčovou vymoženost naší ochrany přírody.

Jak se v připravovaných národních parcích objevilo i území CHKO Podyjí, netuším. V každém případě na tom měl Tomáš zásluhu. Původně uvažovaná území Hru-

bého Jeseníku a Křivoklátska nebyla vyhlášena dodnes, v první vlně se tak ocitly Šumava a Podyjí. Při občasných hovorech o začátkách v 90. letech jsme si asi před dvěma lety slíbili, že začneme objíždět dosud žijící pamětníky a zkusíme vytvořit záznam o nedávné historii oboru. Bohužel nápad už nikdy neuskutečníme.

Nově vznikající Ministerstvo životního prostředí řešilo přicházející agendu za pochodu, nebyl čas na velké otálení. Jako jediný přijatelný kandidát na funkci ředitele vznikající Správy NP Podyjí byl tak jmenován Tomáš Rothröckl. Začala nejdůležitější profesní etapa jeho života. Bylo potřeba se postarat o vybavení nového pracoviště, sehnat odpovídající sídlo Správy NP, vozový park, vznikala struktura organizace, probíhala jednání s budoucími pracovníky, a to vše bez možnosti se poučit na existujících příkladech. Tomáš, ještě sídlím v Praze, např. řešil s Ministerstvem vnitra ponechání části hraničních zátarasů v Čížově jako památky na minulé časy. Vzpomínal, jak začátkem r. 1991 vznikl problém s nesouhlasem Ministerstva obrany se vznikem NP Podyjí. V budoucím ochranném pásmu totiž ležela armádní střelnice u Mašovic. Prestiž ochrany životního prostředí tehdy byla nastavená tak vysoko, že i tyto problémy se podařilo, byť při vypjatém jednání, vyřešit.

Doba byla připravená i na vznik partnerství s rakouskou ochranou přírody, která v regionu údolí Dyje spočívala pouze na občanské bázi. S občanskou iniciativou za ochranu Podyjí jsme navázali kontakt dokonce ještě před listopadem 1989. Těchto jednání se účastnil i Tomáš a po společenské změně zprostředkoval kontakt na vznikající MŽP v Praze. Vzhledem k tomu, že v r. 1991 vznikl na české straně NP Podyjí, akceleroval v Dolním Rakousku tlak na zemské orgány k vyhlášení NP Thayatal. Jako rozený diplomat a příjemný člověk moderoval Tomáš nenásilně i některá jednání s odpůrci národního parku v Rakousku a uklidňoval situaci poukazem na výhody života v dosahu NP na české straně. NP Thayatal tak byl vyhlášen o 9 let později (2000) než NP Podyjí. Tomáš vynikal schopností vidět za horizont. Uvědomoval si, že bilaterální chráněné území na obou březích Dyje je nejen symbolem spolupráce, ale velkou šancí pro zanedbaný region

jak na severu Dolního Rakouska, tak v jihozápadním koutu Moravy. Spolupráce obou správ NP je dnes natolik dobrá, že může sloužit i jako příklad dalším regionům. Dohodou obou institucí vznikla společná kandidatura a propůjčení Diplomu Rady Evropy, zapojení do struktury EUROPARC federation i uznání statutu IUCN v kategorii II pro obě součásti bilaterálního území. Tomáš zastával v letech 2006–09 post prezidenta národní sekce EUROPARC federation a až do konce života udržoval čilé kontakty s touto institucí.

Vedení Správy NP Podyjí trávající 33 let však bylo zdaleka jeho nejdůležitější činností. I když o tom nikdy přímo nemluvil, právem pokládal tuto instituci za svůj výtvor a byl na její podobu patřičně hrdý. Jako zkušený odborník nejen na ochranu přírody, ale i na právo v této oblasti se podílel na podobě pro národní parky velmi důležité novely zákona o ochraně přírody a krajiny. V r. 2014, když byla státní ochrana přírody v ohrožení, se významně účastnil vzniku iniciativy, z níž povstala neformální platforma Fórum ochrany přírody, která je stále zrcadlem ochrany přírody v ČR. Nápad, jak zlepšit a posílit spolupráci národních parků, vedly k založení Asociace národních parků České republiky v r. 2024.

Za dobu více než tří desetiletí výkonu jeho ředitelské funkce přicházely časy dobré, ale i horší pro ochranu přírody. Obdivuhodný je fakt, že všechna období přestál ve své funkci a vždy dokázal instituci ochránit před závažnými zásahy. Byl spíše diplomatem, strатегоm a vizionářem než biologem. Dobře však věděl, že ochranu přírody je třeba podřídit hierarchii, která staví na dokonalých znalostech přírody území a z toho se odvíjejících rozhodnutích. První je výzkum přírody, na něj navázané sledování trendů, což poskytuje možnost správně se rozhodovat o odborné správě území. Podporoval proto od začátku existence NP veškeré výzkumné aktivity, ať už je prováděli amatérští entomologové, nebo kapacity přírodovědy jako Vojen Ložek a Milan Chytrý. K publikaci výsledků prosadil vznik vědeckého periodika Thayensia, které existuje dodnes. Blok článků o tématech spojených s NP Podyjí při 25. výročí jeho vzniku uvedl a zaštitil také v Živě (2016, 4).

Tomáš prožil výjimečnou dobu na výjimečném místě. Spolu s mnoha dalšími stěžejními osobnostmi oboru se zasloužil o úspěšný přechod jen omezené funkční státní ochrany přírody před r. 1989 k modernímu oboru, který má zvuk i v rámci Evropy. Působil většinou i v těžkých chvílích velice klidně, ale vím, že byl velmi emotivně založen. Není vyloučené, že množství vypjatých a stresujících situací si vybralo daň na jeho zdraví.

V historii oboru ochrany přírody bude určitě zapsán především jako zakladatel NP Podyjí. Jeho přesah v oboru byl však mnohem širší. K okruhu jeho přátel patřily i přední umělecké osobnosti. Zemřel laskavý člověk se silným charismatem, obrovským přehledem v oborech souvisejících s ochranou přírody. Čest jeho památce.

Na osobnost Tomáše Rothröckla, blízkou spolupráci s ním a jeho podporu i návštěvy nepřestane vzpomínat ani v redakci Živy.